

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Generálmajor ing. Jaromír Jašek
podplukovník ing. Jiří Dojiva

Jaderné (chemické) prostředky v soudobých operacích jsou rozhodující ničivou silou pozemních vojsk. Značný ničivý účinek na velkém prostoru, možnost jejich rychlého použití na značnou vzdálenost, manévrovací schopnosti odpalovacích zařízení i letounů nosičů — to vše dává při jejich dovedném využití velitelů možnost rychle zvrátit poměr sil na frontě ve svůj prospěch a s využitím tankových, motostřeleckých a ostatních druhů vojsk dokončit zničení protistojících uskupení nepřítele a ovládnout dané prostory, objekty a čáry.

V tomto článku bychom chtěli ujednotit některé výrazy z hlediska vševojskové potřeby v oblasti používání jaderných (chemických) zbraní.

12 Raketové jaderné zbraně

jsou raketové zbraně, vybavené bojovými hlavicemi s **jadernou náplní**.

16 Prostředky jaderného napadení

jsou bojovou technikou, schopnou vést jaderné údery. Tohoto termínu můžeme použít i k označení jednotek (útvarů a svazků), vybavených nosiči **jaderných zbraní** spolu se zabezpečovacími prostředky.

11 Nosiče jaderných (chemických) zbraní

jsou prostředky, jimiž jaderné (chemické) střely, rakety a pumy jsou dopravovány na cíl.

Jsou to:

- taktická, operačně taktická a strategická odpalovací zařízení;
- dělostřelecké hlavně a raketometry;
- letouny, lodě apod.

Operačně taktické rakety

jsou reaktivní střely, zpravidla řízené, jejichž palebné možnosti umožňují plnit operačně taktické úkoly.

Mohou mít jaderné bojové hlavice střední a velké ráže, chemické bojové hlavice s tříštivo-trhavou (konvenční) náplní.

Jsou organizačně zařazeny do operačních svazů, kde jsou hlavní palebnou silou.

Taktické rakety

jsou neřízené rotační střely (rakety) taktického významu, které jsou organizovány v útvech taktických raket na stupni vševojskového svazku.

Slouží k dopravě **jaderných (chemických)**, **popřípadě konvenčních náplní** na cíl.

Tritolový ekvivalent

je ukazatel mohutnosti (ráže) jaderné náplně.

Je to energie, uvolněná jaderným výbuchem ekvivalentní energii, která vzniká při výbuchu tritolu.

Uvádí se v kilotunách (kt) nebo megatunách (Mt), — v některých případech i v tunách.

Centrum jaderného výbuchu

je místo na povrchu terénu, kde je střed **pozemního (návodního) jaderného výbuchu**.

Centrum jaderného výbuchu je při výšce nad (hloubce pod) terénem, při níž se ještě ohniva koule jaderného výbuchu dotýká terénu; také **svislý průmět středu** jaderného výbuchu na povrch zemský.

Epicentrum jaderného výbuchu

je kolmý průmět středu (centra) **vzdušného jaderného výbuchu** nebo i **podzemního výbuchu** na povrch zemský.

U pozemního jaderného výbuchu je epicentrum totožné s centrem výbuchu.

Efektivnost použití jaderných (chemických) zbraní

je pojem, který slouží k určení stupně využití těchto zbraní ke splnění palebného úkolu.

Kritériem efektivity raketového vojska je pravděpodobnost zničení (P), matematická naděje zasažení určité části skupinového cíle (M) a zejména spolehlivě zasažení část skupinového cíle s danou pravděpodobností (So), maximálně zasažená část cíle (S_{max}).

Efektivnost ovlivňuje přesnost údajů o zjištění cíle, přesnost výpočtů, přesnost práce nosiče, včasnost úderu, terén, povětrnostní podmínky, denní a roční doba i schopnost vojsk využít účinků úderu.

Doplňkový průzkum

je průzkum organizovaný před použitím ZHN k doplnění nebo ověření zpráv o cíli (objektu).

Po jaderných nebo chemických úderech se ho využívá k ověření účinků těchto úderů v cíli.

Bezpečnostní vzdálenost

je vzdálenost, na kterou se mohou vlastní vojska přiblížit k plánovanému epicentru (centru) jaderného (chemického) úderu, aniž budou jejich účinky zasažena.

Je závislá na mohutnosti a druhu výbuchu, na druhu nosiče, dále střelby, pravděpodobné úchyly skutečného centra (epicentra) výbuchu od plánovaného, charakteru činnosti vojsk, na stupni přijatých opatření k ochraně vojsk, ženižního vybavení postavení, prostoru rozmístění, rázu terénu a na povětrnostních podmínkách.

Jaderná náplň

je **náplň** jaderného paliva se zařízeními, které zabezpečuje ve stanovený okamžik vytvoření nadkritické hmoty uložené v **jaderné munici**.

Podle ráže (**velikosti tritolového ekvivalentu**) se dělí jaderné náplně na:

— velmi malé	— méně než 1 kt;
— malé	— 1—10 kt;
— střední	— 10—100 kt;
— velké	— 100—1000 kt;
— velmi velké	— nad 1 Mt.

Chemická náplň

je **náplň** chemických otravných látek, uložená v chemické dělostřelecké munici, bojové hlavici rakety, v letecké pumě, popřípadě v jiném **prostředku chemického napadení**.

K maximálnímu využití účinků chemických zbraní mohou mít tyto prostředky různou konstrukci (hlavice raketové s pumami malé nebo velké ráže, nádržové apod.).

Jaderná (chemická) munice

je souhrnný název pro munici s **jadernou (chemickou) náplní**.

Jadernou (chemickou) municí se nazývají bojové části, hlavice různých druhů a určení, dělostřelecká munice, letecké pumy, jakož i ženižní miny (fugasy) s jadernou (chemickou) náplní.

Jaderný výbuch

je okamžité uvolnění velkého množství energie v důsledku jaderné reakce.

Podle druhu jaderné reakce rozeznáváme jaderné a termionukleární výbuchy.

Vzhledem k výšce výbuchu nad terénem výbuchy dělíme podle druhů na:

- podzemní (podvodní);
- pozemní (návodní);
- vzdušné
 - nízké,
 - vysoké,
 - velmi vysoké,
 - výškové.

Jaderný úder

je úder, uskutečněný **jadernou zbraní**.

Podle počtu současně vedených jaderných úderů mohou být jaderné údery **jednotlivé, skupinové a hromadné**.

Jednotlivý jaderný (chemický) úder

je úder na jeden cíl nebo skupinu cílů, vedený **jedním nosičem jaderných (chemických) zbraní**.

Skupinový jaderný (chemický) úder

je úder, vedený na cíl nebo skupinu cílů několika **nosiči jaderných (chemických) zbraní** (nejméně dvěma) omezený prostorově a časově.

Používá se ho tehdy, není-li možné požadovaného stupně zničení cíle dosáhnout jednotlivým jaderným (chemickým) úderem.

Hromadný jaderný (chemický) úder

je souhrn **skupinových a jednotlivých jaderných (chemických) úderů** většiny **prostředků jaderného napadení** daného stupně velení, vedených současně anebo i v relativně krátkém časovém období (do 1–3 h) na více cílů, jejichž vyřazením se vytvářejí podmínky ke splnění hlavních cílů operace. Organizuje jej stupeň front a výše.

Pravděpodobnost zasažení cíle

je charakteristikou účinnosti jaderného úderu na důležité jednotlivé cíle, která vyjadřuje v daných podmínkách spolehlivost jejich vyřazení.

Jednotlivé cíle tvoří jeden nebo skupina elementárních cílů, tj. nejmenších prvků, na které můžeme daný cíl rozložit a které jsou umístěny samostatně na malém prostoru. Jednotlivé cíle jsou tedy charakterizovány ve srovnání s rozměry prostoru působení ničivých faktorů výbuchu malými rozměry.

Hodnoty pravděpodobnosti zasažení a tedy zničení celého jednotlivého cíle mají dosahovat 70–90 %. U skupinových cílů se počítá s 90% pravděpodobností vyřazení určité části cíle.

První jaderný úder

frontu je organizovaná a sladěná činnost raketového vojska a letectva frontu ke zničení prostředků jaderného napadení a hlavního uskupení vojsk nepřítele

v krátké době, v konkrétních podmínkách, za daných možností sil a prostředků.

Ke splnění úkolů 1. JÚ, v závislosti na množství objektů a na možnostech vlastních prostředků, se musí zpravidla uskutečnit na jedno, ale opakovaně odpálení raket.

Předstihující jaderný (chemický) úder

je úder **nosiči jaderných (chemických) zbraní**, vedený dříve než úder těmito prostředky nepřítele.

Čas „Č“

při prvním jaderném úderu je zpravidla doba **odpálení rakety**; bude-li 1. JÚ uskutečněn v průběhu operace, může být nařízena jednotná doba výbuchů jaderných úderů v cíli.

Spolehlivost zničení cíle

je spolehlivě zasažená část skupinového cíle s danou **pravděpodobností**.

U jednotlivých cílů je dána požadovanou vysokou hodnotou pravděpodobnosti zasažení cíle, tj. 70–90 %. U skupinových cílů je udávána charakteristikou So, která udává takovou nejmenší část plochy skupinového cíle, jejíž zasažení můžeme očekávat s pravděpodobností 0,9, tj. 90 %.

Záložní cíl

je objekt zpravidla menší důležitosti, určený k ničení **nosičem jaderných (chemických) zbraní** v případě, že hlavní cíl nemohl být z jakýchkoli důvodů ničen.

Může to být také důležitý cíl, přidělený k ničení dvěma nosiči jaderných (chemických) zbraní pro případ, že jeden z nich nemohl úkol splnit.

Odvětný jaderný (chemický) úder

je úder, vedený **nosiči jaderných (chemických) zbraní** bezprostředně po nepřátelském **jaderném (chemickém) úderu**.

Letecká jaderná (chemická) puma

je druhem **jaderné (chemické) munice**, určeným k bombardování pozemních, návodních, popřípadě podvodních cílů.

Jaderné a chemické pumy jsou základní součástí bombardovací výzbroje stíhacího bombardovacího nebo bombardovacího letectva.

Jaderné pumy stíhacího bombardovacího letectva jsou zpravidla malé a střední ráže.